

УКРАЇНА

(19) UA (11) 26667 (13) U
(51) МПК (2006)
A01C 1/00МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ПАТЕНТУ
НА КОРИСНУ МОДЕЛЬвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ БУРЯКА СТОЛОВОГО ЧЕРЕЗ ЧАСТИНИ КОРЕНЕПЛОДІВ

1

2

(21) а200507256

(22) 21.07.2005

(24) 10.10.2007

(46) 10.10.2007, Бюл. № 16, 2007 р.

(72) Романов Олексій Васильович, Вітанов Олександр Дмитрович, Антонов Олексій Васильович, Ніжегородова Віра Іванівна, Урюпіна Ларіса Михайлівна, Яровий Григорій Іванович

(73) ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК

(57) Спосіб вирощування насіння буряка столового, який **відрізняється** тим, що для виробництва насіння першої репродукції додатково використовують половинки і чвертини перерослих за лінійними розмірами маточних коренеплодів, які мають найбільший поперечний діаметр понад 100 мм, схема посадки частин перерослих коренеплодів - 70x20 см, густина - 72 тис.шт./га.

Корисна модель належить до галузі сільського господарства, зокрема до технології вирощування насіння сільськогосподарських рослин.

Відомий спосіб вирощування насіння буряка столового передбачає використання для насіннєвих цілей лише коренеплодів, які за найбільшим поперечним діаметром мають 61-100мм та схему їх посадки 70x35см [Довідник по насінництву овочевих і баштанних культур. / За ред. Ф.А. Ткаченка, М.С. Єфімова. - К.: "Урожай", 1987. - С.122-124; Довідник з насінництва овочевих і баштанних культур / За ред. О.Я. Жук, В.П. Роєнка. - Київ: Аграрна наука, 2002. - С.25-26; Насінництво і насіннезнавство овочевих і баштанних культур / За ред. Т.К. Горової. - К.: Аграрна наука, 2003. - 328с.].

Однак ефективність вказаного способу у підвищенні врожайності і якості насіння буряка столового недостатня. Не приділяється уваги посівним якимостям насіння, урожайність якого залишається низькою і не перевищує 4-6ц/га. Тому під насінницькі посіви вимушені займати великі площі, що, в свою чергу, пов'язано зі збільшенням площі маточних коренеплодів та об'ємів їх збирання.

В основу корисної моделі поставлена задача підвищувати ефективність виробництва насіння буряка столового за рахунок раціонального використання маточників із збереженням сортових та морфологічних ознак.

Суть корисної моделі полягає в тому, що при вирощуванні насіння пропонується використовувати крім стандартних, ще й перерослі за лінійними

розмірами маточники, розрізані на частини, що дозволяє отримати ряд переваг: при різці виявляються та видаляються всі коренеплоди нетипові за кільцюватістю, забарвленням та консистенцією м'якшу, а також із захворюванням всередині (серцевинна гниль), внаслідок чого одержують насіння з покращеними посівними якостями, при недостатці посадкового матеріалу надається можливість збільшити площу висадок насінників і одержувати значно більшу кількість високоякісного насіння.

Спосіб здійснюється наступним чином.

Сівбу буряка столового на маточник проводять у період з другої декади травня по третю декаду червня. Для знищення ґрунтової кірки за 3-4 доби до появи сходів буряка столового проводять боронування упоперек посівів легкими боронами. Відразу після появи сходів ґрунт розпушують у міжряддях на глибину 4-6см. Проти бур'янів рекомендується вносити гербіциди згідно з діючим "Переліком пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні". Посіви буряка столового необхідно проріджувати в фазі першої пари справжніх листків. Після прорідження ґрунт у міжряддях розпушують на глибину 6-8см. Наступні міжрядні обробки проводять, збільшуючи кожного разу глибину на 2-3см. Найбільша глибина розпушування ґрунту становить 14-16см. Передполивну вологість ґрунту підтримують на рівні не нижче 70-65% НВ. Протягом вегетаційного періоду виконують сортові і фітопатологічні прочистки, видаляючи при цьому всі хворі, нетипові для сорту рослини, а також "цвітушні", для чого проводять дво-, триразове обстеження посівів відповідно до вимог

(13) U

(11) 26667

(19) UA

"Інструкції з апробації сортових посівів овочевих і баштанних культур", 2002. Захист від шкідників та хвороб здійснюють препаратами, внесеними до діючого "Переліку". Обов'язковим є проведення апробації насінницьких посівів у фазі технічної стиглості згідно "Інструкції з апробації...", 2002. Збирають маточні коренеплоди буряка столового після проведення апробації і закінчують до приморозків. Листки обрізають, залишаючи черешки довжиною 1,0-1,5см. Одночасно з обрізанням листків проводять первинний осінній добір маточників за морфологічними ознаками. При цьому видаляють недогони, деформовані, уражені хворобами, пошкоджені та нетипові для сорту коренеплоди. Заключний добір маточників проводять у період закладання на зберігання. Для виробництва насіння першої репродукції доцільним є використання, крім маточників стандартного розміру, ще й перерослих коренеплодів (понад 100мм за найбільшим поперечним діаметром). Зберігати маточні коренеплоди необхідно в сховищах при температурі від 0,5 до 2°C та відносній вологості повітря 90-95% у буртах з пересилкою кожного шару піском, або в поліетиленових мішках з перфорацією. У сховищах з примусовою або активною вентиляцією, а також зі штучним охолодженням, маточники буряка столового зберігають в контейнерах та ящиківих піддонах із вкладишами з поліетиленової плівки, у відкритих поліетиленових мішках і засіках. При виявленні хворих коренеплодів їх своєчасно видаляють.

Висаджують коренеплоди рано навесні у стислі строки. Маточники до висадки готують за 6-8 днів. При цьому відбирають тільки здорові, типові для сорту, з неушкодженою точкою росту. За 1-2 доби до висадки в полі перерослі маточники розрізають через центральну бруньку на 2 половинки та (або) на 4 частини, після чого висаджують в нарізані борозни по 1 половинці та (або) по 1 частині в гніздо за схемами 70×20см з густотою 72тис.шт./га. Глибина садіння залежить від розміру частини і вважається оптимальною, коли верхівка висадженої частини коренеплоду вкрита землею шаром 1,5-2,0см. Висадки щільно обтискають землею. Для запобігання загибелі вже розвинутих насінників відразу після висадки маточників проводять приживлюючий полив нормою 150-200м³/га. Після відростання листків та визначення рядків проводять ручну прополку з одночасним відкриттям головки у невідростаючих рослин та виправленням неправильно посаджених частин маточників. Перше рихлення ґрунту у міжряддях проводять на глибину 5-7см на початку відростання розетки листків, наступні - на 10-12см. Останню культивуацію перед змиканням рядків проводять із застосуванням лап-відвальників або підгортачів. Для запобігання ушкодження слабкої кореневої системи захисна зона повинна складати не менше 10-12см. На насінниках буряка столового, для захисту від бур'янів, хвороб і шкідників, застосовують ті ж самі пестициди, що й на маточних посівах. До цвітіння обов'язково проводять сорто- та фітопрочищення насінників, видаляючи при цьому всі "упрямі", нетипові для сорту та хворі рослини. При сортовому обстеженні (перед цвітінням) перевіряють дотримання просторової ізоляції і визначають

рівень технології. Збирання починають у фазу воскової стиглості, коли вологість насіння становить 50-55% і спостерігається побуріння 25-30% та більше клубочків у 70-75% рослин. Обмолот насінників починають при вологості насіння 20-22%, коли клубочки легко відокремлюються від стебел. Після обмолоту насіння необхідно досушувати і доочишувати.

Приклад 1. При збиранні маточників буряка столового сорту Бордо харківський додатково відбирали коренеплоди, найбільший поперечний діаметр яких перевищує 100мм, видаляючи всі недогони, деформовані, уражені хворобами, пошкоджені та нетипові для сорту.

Дослідження проводили за вимогами "Методики дослідної справи в овочівництві і баштанництві", 2001. Ґрунт середньопотужний малогумусний вилужений чорнозем середньосуглинкового механічного складу. Вміст гумусу в шарі ґрунту 0-10см - 2,5-3,0%, 10-20см - 2,6-3,3%, 20-40см - 2,3-3,0%. Зберігали маточники в буртах з пересилкою кожного шару піском. За 1-2 доби до висадки перерослі коренеплоди розрізали через центральну бруньку на 2 половинки і висаджували за схемою 70×20см з густотою 72тис.шт./га. Догляд за насінниками полягав в розпушенні міжрядь, прополюванні, захисті від хвороб та шкідників. Збирання проводили в один прийом.

Приклад 2. При збиранні маточників буряка столового сорту Бордо харківський додатково відбирали коренеплоди, найбільший поперечний діаметр яких перевищує 100мм, видаляючи всі недогони, деформовані, уражені хворобами, пошкоджені та нетипові для сорту.

Дослідження проводили за вимогами "Методики дослідної справи в овочівництві і баштанництві", 2001. Ґрунт середньопотужний малогумусний вилужений чорнозем середньосуглинкового механічного складу. Вміст гумусу в шарі ґрунту 0-10см - 2,5-3,0%, 10-20см - 2,6-3,3%, 20-40см - 2,3-3,0%. Зберігали маточники в буртах з пересилкою кожного шару піском. За 1-2 доби до висадки перерослі коренеплоди розрізали через центральну бруньку на 4 частини і висаджували за схемою 70×20см з густотою 72тис.шт./га. Догляд за насінниками полягав в розпушенні міжрядь, прополюванні, захисті від хвороб та шкідників. Збирання проводили в один прийом.

Аналіз отриманих даних (табл.) свідчить про доцільність використання частин перерослих коренеплодів при вирощуванні насіння буряка столового. Урожайність насіння при застосуванні половинок перерослих коренеплодів не знижується в порівнянні з відомим способом. Відмічається зниження при використанні четвертин перерослих маточників, але четвертинами коренеплодів можна засадити площу вдвічі більшу, ніж половинами, вчетверо більшу, ніж цілими і, відповідно, отримати значно більшу кількість насіння. Посівні якості насіння, отриманого при застосуванні розробленого способу, відповідають вимогам галузевих стандартів. Проведення ґрунтового сортового контролю отриманого насіння доводить що його якість є не нижчою за контрольний варіант. Все вищевказане вказує на доцільність використання перерослих коренеплодів (які раніше вважались неприда-

тними для насінництва) для виробництва насіння 1

репродукції.

Таблиця

Урожайність та якість насіння в порівнянні з відомим способом

Варіант	Урожайність насіння, ц/га	Посівні якості насіння			Результати ґрунтового сортового контролю	
		енергія проростання, %	схожість, %	маса 1000 насінин, г	типовість коренеплодів одержаних з насіння, %	товарність коренеплодів одержаних з насіння, %
Цілі, стандартні, схема 70×35см (контроль)	10,8	88	90	17,6	93	86
1/2 по 1 (фр.>100мм, схема 70×20см)	10,1	86	89	18,0	94	85
1/4 по 1 (фр.>100мм, схема 70×20см)	8,0	87	89	18,3	90	83

Джерела інформації:

1. Довідник по насінництву овочевих і баштанних культур / За ред. Ф.А. Ткаченка, М.С. Єфімова. - К.: "Урожай", 1987. - С.122-124.

2. Довідник з насінництва овочевих і баштанних культур / За ред. О.Я. Жук, В.П. Роєнка. - Київ: Аграрна наука, 2002. - С.25-26.

3. Насінництво і насіннезнавство овочевих і баштанних культур / За ред. Т.К. Горової. - К.: Аграрна наука, 2003. - 328с.

5. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / За ред. Г.Л. Бондаренка, К.І. Яковенка. - Х.: Основа. - 2001. - 369с.